

35 ÉVE TÖRTÉNT...

Irodalmi Ujság

VII. ÉVFOLYAM, 41. SZÁM

A MAGYAR ÍRÓK LAPJA

1956. NOVEMBER 2.

Ismét magyar lett a magyar...

Írta: Petőfi Sándor

Ismét magyar lett a magyar, ismét magyar lett a magyar,

LÁBHOZ TETT FEGYVERREL

Az Irodalmi Ujság szabadságjogi
cikkjéről határozottan nem lehet meg-
szólítani, mert az a terrorizmus
elleni harca és a szabadságjogi har-
cok egyikének tekintendő.Az újság visszatér az emberiség hí-
rét az emberiség.
Itt a vita még: vagy meg kell, sza-
badulniuk az egész emberiség
ágya. Vagy azonos szabadságjogi har-
cok. Vagy a világháború is példaként jár ki-
jár. Háborúkból, állhatatoságból

Németh László

Emelkedő nemzet

Amikor tizenhárom évvel ezelőtt a második szárszói konferencián utolszor találkoztam a fiatal magyar értelmiség színe-javával s tudva, hogy tán sohasem szólhatnak többé hozzá, végigtekintettem az akkor lezáródott koron, figyelmeztetem őket, ne higgyék el, hogy ez a két magyar évtized, az azóta annyit emlegetett Horthy-korszak nemzeti szempontból olyan meddő és gyatra volt, mint a rendszer, amely nevét adta.

(...) Egy kisképességű, anakronizmust jelentő réteg kormányozta az országot. Ennek a rétegnek azonban volt egy előnye, más későbbi szintén kisstilű és szintén anakronizmust jelentő rétegekkel szemben, hogy nem volt túlságosan népes s miután egy kicsit megszitta magát, nem avatkozott túlságosan mélyen az életbe, sőt bizonyos büntudat is fejlődött ki benne, s a magyar társadalom fejlődését ha nem is segítette elő, de akadályozni is csak kis mértékben tudta.

S éppé az ellentét, a reformokra képtelen maradi vezető réteg s alatta a maga életéhez bátorságot kapott társadalom döbentett rá engem, előbb halk remény, aztán a bizonyos-

ság formájában, hogy a magyar a rend ellenére, amelybe bele-szorították, *emelkedő* nemzet. Ez annál feltűnőbb volt, mert ugyanebben az időben Európának több nagy népe - nyugaton s keleten - nivójóléte s új technizálódása ellenére a hanyatlás jeleit kezdte mutatni.

Az emelkedés főképp szellemi és gazdasági téren volt szembeszökő. Mindig nagy honvágygal néztünk a reformkorra, a szabadságharcot megelőző évtizedekre: az igazság azonban az, hogy akkor közel sem volt annyi nagy írója, művésze, muzsikusa, tudósa ennek a nemzetnek, mint a joggal megbélyegzett Horthy-rezsim alatt. Két nagy nemzedék dolgozott egymás mellett, a viszonylagos szabadságot a lényeges kimondására, az elviselhető korlátozást a pasztikus tömörítésre használva ki. A magyar zene ebben az időben emelte a világ fölé az első kultúrhistóriai jelentőségű magyar nevet, a Bartókét, s az ismeretlen nyelvűbe zárt magyar irodalom ekkor támasztott reményt, hogy ugyanezt megismétli.

De csaknem ugyanilyen volt a haladás gazdasági téren, ahol pedig az állam tehetetlensége szinte teljesen megakadályozta

a nagyobb méretű kezdeményezést. Különösen a kiscemberek bizonyították be, hogy a magyar gazdaságilag is tehetséges nép. A halogatott földreform ellenére százezrek szakítottak le maguknak egy darabka földet, melybe szorgalmuk beleöhlhették, jól gazdálkodó kisbirtokok, kertek ezrei lepték el az országot, s nem véletlen, hogy ebben az időben merült fel Kertmagyarország terve, a szövetkezett minőségi gazdaságokból fölépített, okosan iparosított, kertész színvonalon álló kertész gazdától megművelt magyar föld látomása. Ezzel egyidőben az ipari munkásság szakképzettsége is nőtt; a főváros körüli kertvárosokat részben az ő házacskáik népesítették be s nem volt vad álom többé a másik gondolat: az értelmiségi színvonalra emelkedő munkás és paraszt nép s a néphez szító értelmiség testvéricsülése egy értelmiségi társadalomban.

Ahhoz, hogy a nemzet emelkedésében igazán bízni tudjak, egy hiányzott: a nemzet erkölcsi és politikai érzék dolgában nem állt olyan magasan, mint szellemiekben. Szinte a legelmebb összetartás is hiány-

zott; az elért vívmányokat, félt volt, könnyű lesz kicsikarni a kezéből. A megszálló német csapatok rendőrei mondták, hogy egy országban sem kaptak annyi följelentést. Még vége sem volt a háborúnak, s már megkezdődött a tolokodás az új pozíciókért: a másik magyar kiszolgáltatása a jövő gazdáinak. Tisztelet a kivételeknek, de a magyar természet nem nagy ellenkezéssel, sőt sokszor igazán könnyű szívvel viselte, hogy legjobbjaikat kiemeljék a fészekből. Azt, ami történt, egyetlen kelet-európai nép sem kerülte el. De hogy így történt, annak a magyar sunyítás és irigység majdnem olyan mérték volt oka, mint a külföldi ügynökök szolgálalkúsége.

Az elmúlt hét azért volt óriási élmény a számomra, mert ez a néhány nap mutatta meg, nemcsak nekem; de az egész világnak, hogy a magyarság erkölcsileg mekkorát emelkedett. Hiszen nem mondom, voltak jelek rá eddig is. Még a tömlőszerű elzárttságban élő, elfeledett ember is érezte, hogy az ifjúságból más levegő csap felé, mint kortársai közül. De hogy a

nemzet a győtrésben és megaláztatásban így összeforrt, hogy diákok, munkások, katonák minden előzetes szervezkedés nélkül közös elszántságukkal így megszerveződhetnek, a vezér nélküli felkelésnek ez a csodálatos látványa meghaladta nem reményemet, de képzeletemet.

Sajnos, azok közé az emberek közé tartozom, akik a természetből a veszélyt látó képzeletet kapták súlyos ajándékkul. A forradalom vidéken ért. A sok éven át tartó rettegés, az aránytalan munka, az erkölcsi nyomás börtön nélkül is összeroppantott. (...) A forradalom előtti nap azzal az elhatározással utaztam vidékre, hogy kiadatlan kézirataim rendezésének élek, s nem térek többé vissza a fővárosba. Egy napig tartott a nyugalom. A rettenetes aggodalom órái után csak egy éjszakát birkóztam az örömmel; azóta már csak a felelősség szorítását érzem.

Az utolsó ötven év magyar szellemi fejlődése világosan fölírta a célokat, melyek felé egy magyar forradalom esetén törekednünk kell. De az utóbbi

évtized gazdái tudták, miért irtják a könyveinket. Ezt a magyar eszmevilágot kevesen ismerik, s most örájuk, a kevesekre vár, hogy a nagyszerű lökést, melyet a nemzet eltökéltsége adott, ne engedjék félresiklani.

Még csak annyit láttam, amennyit a rádió s a vidéki események látni engedtek, s már ott állt előttem a veszély: a közele, hogy a nemzet szent felindulásában a bosszúvágy sugallmazóira hallgatva, olyasmit talál elkövetni, amit nem lehet többé jóvátenni, s a kissé távolibb: hogy mialatt a fegyvert fogott nép figyelme a szovjet csapatok kivonása felé fordul, az új pozíció felé csörtető emberek, akik régi fényük visszatérését várják, megfelelő hadállást foglalnak el s a forradalomból ellenforradalmat, 1956 magyar szabadságharcából holmi 1920-as kurzust csinálnak.

Kinek kell ezt megakadályozni, ha nem nekünk, akik látjuk, hogy mit lehet itt elveszíteni. Az alól, hogy szóljunk, felmentést csak a halál, vagy még az sem adhat.

(...)

A Magyar Írók Szövetségének nyilatkozata

Nemzeti forradalmunk, szabadságunk és függetlenségünk kivívásának legnagyobb erénye az erkölcsi tisztaság.

A magyar írók kivették részüket a forradalom előkészítéséből. Kötelességük, hogy örködjék a forradalom tisztaságát is.

Követelik, hogy vonják felelősségre mindazokat, akik a nép ellen vétkeztek. Ugyanilyen határozottsággal követelik azt is, hogy a bűnösök a szabad magyar bíróság előtt feleljenek. A nép ne az utcán ítélkezzék, hanem a tárgyalóteremben!

Felszólítunk mindenkit, hogy a vétkeket bántatlanul adják át a nemzetörökség vagy a honvédség járőreinek. A személyi bosszú méltatlan hozzánk. Meggyőződésünk, hogy a magyar nép ebben is egyetért íróival.

A világ szeme rajtunk. Csodálja forradalmunk tisztaságát. Ne essék rajta folt!

Budapest, 1956. november 1.

A Magyar Írók Szövetsége